

Hudba jako cesta k Bohu

Název emise: Osobnosti - Petr Eben

Den vydání: 20. ledna 2019

Hodnota: 19 Kč; č. 1017 (ČP)

Rozměr známkového obrazu: 23 x 40 mm

Výtvarný návrh: Pavel Sivko

Rytina FDC: Miloš Ondráček

Druh tisku: plnobarevný OF

Papír: fl-an-OF; **Tisk:** PTC Praha

Tisková forma: 4x 50

Náklad: 750 tis.

FDC: OTp v barvě černé

Tisk: PTC Praha; **Náklad:** 3.200

Moderní vážná hudba má v naší kultuře tradičně významné místo, i když jde o oblast spíše menšinovou – vždyť kdo zná některého jejího opravdového milovníka, takových mezi námi asi mnoho nebude. Pokud jde o skladatele současné vážné hudby obecněji jsou zřejmě známa především dvě jména – Petr Eben a jeho švagr Ilja Hurník. Prvního nyní připomíná poštovní známka vydaná k jeho nedožitým devadesátinám, druhého možná obdobně uctí emisní plán na rok 2022, kdy si připomeneme jeho nedožitou stovku.

I ti, kdo se nezajímají o vážnou hudbu, asi znají Ebenův pochod a fanfáry, které v roce 1994 složil pro Pražský hrad ke vztýčení prezidentské standarty a praporu Hradní stráže. A z rozhlasu jste jistě slyšeli některou z mnoha jeho dalších skladeb. Petr Eben však skládal i hudbu duchovní, o jejímž působení na lidskou duši hezky píše kazatelka Československé církve husitské Jana Šmardová ve své bakalářské práci s názvem uvedeným v titulku tohoto článku. Je až dojemné číst o tom, jak cestu k Ebenově hudbě našla v pražské porodnici U Apolináře, kde bojovalo její miminko o život. V tamní kapli se právě konal koncert sboru místních lékařů a dalšího personálu a ona tu

poprvé slyšela Ebenovu Truvérskou mši. „V tu chvíli jsem pocítila opravdovou blízkost Boha. Věděla jsem, že naše prosby byly vyslyšeny. Do té doby byl pro mne Petr Eben autorem moderní hudby, po této události jsem se však začala více zajímat o jeho duchovní tvorbu. Mé studium teologie ovlivnilo rozhodnutí zabývat se právě duchovní hudbou Petra Ebena a detailnějšími informacemi z jeho života.“

Osudy Petra Ebena a jeho rodiny by jistě vydaly na román. Narodil se přesně v polovině trvání první republiky, do jisté míry jako symbol jejího mnohonárodnostního složení. Jeho babička z matčiny strany byla z polsko-rakouské rodiny a bigotní katolička, manželství své dcery se synem z pražské židovské rodiny nesla velmi těžce. Petr se narodil v Žamberku (jak je správně připomenuto v domicilu razítka na FDC), kde jako batole zažil dramatické chvíle, kdy v noci začal hořet jejich dům a on prý svým pláčem probudil maminku, takže z plamenů stihli uniknout. Přes tento nebezpečný zážitek prožil šťastné dětství, obklopen hudbou a hudbymilovnými lidmi – což nepochybně mělo vliv na jeho pozdější zaměření. Do školy začal chodit v Českém Krumlově, kam se rodina přestěhovala. Tady pak nastoupil i na německé gymnázium, pro tatínkův židovský původ však z něj byl vyloučen a v jeho životopisech se uvádí, že celá rodina byla v roce 1945 odvečena do pobočky koncentračního tábora Buchenwald, který našťáší všichni přežili.

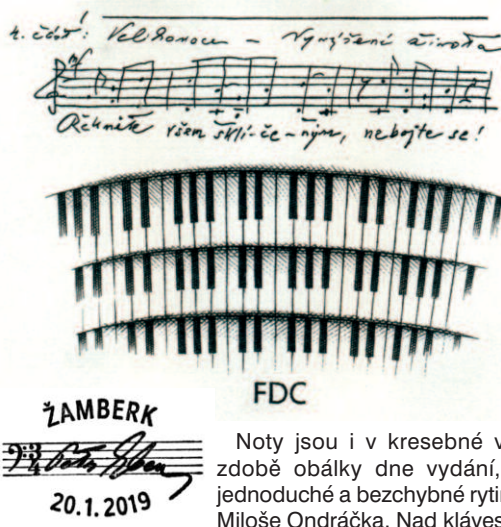
Lásku k hudbě Eben projevoval už od dětství, hrál na klavír a později i na varhany, zapisoval si melodie, a dokonce i skládal. Snad to byly právě varhany v horno-

rakouském klášteře ve Schlierbachu, kde pobýval o prázdninách, což ho už v raném věku více přimklo ke křesťanství. Nepochybné nadání způsobilo, že po válce začal hudbu studovat, napřed v Českých Budějovicích a pak v Praze na Akademii múzických umění. Po jejím absolvování pracoval v hudebních redakcích rozhlasu a televize, v roce 1955 začal učit na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde působil celých pětadvacet let! Jeho neskrývané katolictví bylo důvodem, proč většinu té doby prožil v postavení pouhého asistenta a až na sklonku 80. let byl habilitován na docenta. Počátkem 90. let se pak stal profesorem na AMU.

Popravdě k hudbě, nadto vážné a duchovní, jsem cestu nenalezl – a dar víry jsem neodbrzl. Petr Eben je mi proto sympatický zejména svým pevným životním postojem, velikou pracovitostí, a především celoživotním úzkým vztahem k rodině, k manželce Šárce Hurníkové, sestře staršího spolužáka z Akademie, s níž se oženil ve čtyřadvaceti letech a po jejímž boku prožil celý život a vychoval tři syny. Jak praví Kniha přísloví: „Ženu statečnou, kdo nalezne? Je daleko cennější než perly. Prokazuje mu jen dobro a žádné zlo po celý svůj život. Její ústa promlouvají moudře, na jazyku mívá moudré naučení. Její synové povstávají a blahořečí jí, též její manžel jí chválí: 'Statečně si vedly mnohé dcery, ale ty je v mnohém předčíš.' Klamává je líbeznot, pomíjívá krása; žena, jež se bojí Hospodina, dojde chvály.“ Svě ženě Eben věnoval několik skladeb, například Sestero písní milostných (v originále staročesky „piesni“) či Písně k loutně. K hudbě se snažil vést i své tři syny, kterým byl trpělivým a milujícím otcem, a i když se žádný z nich nevydal v jeho stopách do hájemství hudby vážné a duchovní, jistě měl radost z jejich působení ve folkové skupině *Bratři Ebenové*, s níž koncertují a nahrávají desky už dobrých čtyřicet let. Franz Kafka napsal: „Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, již může člověk dosáhnout.“ Toho Petr Eben vrchovatě dosáhl – a navíc za sebou zanechal úctyhodné dílo. A také lidský příklad, který nepochybně pokračuje v jeho synech a který vidíme na osudech nejnámějšího z nich, Marka. Ten po tři desítky let věrně a statečně stojí po boku své ochrnuté manželce Markétě, s níž jej pojí ještě jedna tragédie – v osmdesátých letech jim umřela malinká dceruška. Marek přesto dokázal najít sílu jít životem dál jako slušný a nezlomený člověk, být oporou svým blízkým, své strasti nevystavovat na odív a naopak nám všem rozdávat radost a potěšení ze svého nesmírně kultivovaného herectví a moderování. A právě tohle považuju za pokračování působení Petra Ebena a samozřejmě i jeho předků, protože, jak napsal Cervantes ve svém Důmyslném rytíři donu Quijote: „Nelze se vyhnout zákonu přírody, podle nějž každá věc zplodí opět jen věc sobě podobnou.“

Známka se mi líbí a za zdařilou považuju i kresebnou výzdobu obálky dne vydání a její razítko. Pavel Sivko je pojednal jednoduše a důstojně, přitom rozhodně ne staromilsky, a dohromady tvoří vyvážený celek. Předlohou zdařilého portrétu byla nepochybně fotografie, podle níž autor vytvořil kresbu, ovšem nikoli fotografie

z posledního údobí skladatelova života, kdy už trpěl výpadky paměti a jako skladatel prakticky netvořil, ale z údobí, kdy byl ještě plný sil, skládal a vyučoval hudbě. To je správný, i když ne lehký a běžný přístup a je namísto jej vyzdvihnout a pochválit. Barevnost známky je velmi střídma, i když ve skutečnosti portrét není jednobarevný (podívejte se lupou na jeho levou část). Zobrazený se mírně a trpělivě usmívá, vzdušnosti podání prospívá jen lehce načrtnutá spodní část portrétu. V pozadí je notový záznam jedné z Ebenových duchovních skladeb.

Noty jsou i v kresebné výzdobě obálky dne vydání, v jednoduché a bezchybné rytině Miloše Ondráčka. Nad klávesami varhan je autorův rukopisný zápis písně s povzbudivým textem „*Řekněte všem skličným, nebojte se!*“ Zdařilou podobu razítka s Ebenovým podpisem v notové osnově kazí jen nekvalitní provedení – ukazuje se, že opuštění rytých kovových razítek bylo šetřením na nepravém místě!

Na závěr ještě krédo Petra Ebena, v němž kdysi výstižně shrnul svůj přístup k životu: „*Člověk může prožít život egocentricky, zcela zahleděn do sebe, a vnímat veškeré okolí, živé i neživé, jako pozadí, na kterém se tato jeho cesta odehrává. Anebo může prožít svůj život jako dialog se všemi lidmi, které mu život přivede do cesty a může je vnímat jako soupartníky na společné cestě, jejíž cíl je právě závislý na tom, jaké s nimi vytvoří společenství.*“

FB